

MADENCİLİK *Bülteni*

SAYI:17

TMMOB MADEN MÜHENDİSLERİ ODASI YAYINI

1992

26 MART 1992 GÜNÜ

KOZLU OCAKLARI YANGININ KIZIŞMASI
ÜZERİNE TEKRAR KAPATILDI,,,

...147 MADENCİNİN CENAZESİ YERALTINDA,,,

Kozlu
Faciyasıyla
İlgili
Ön Rapor

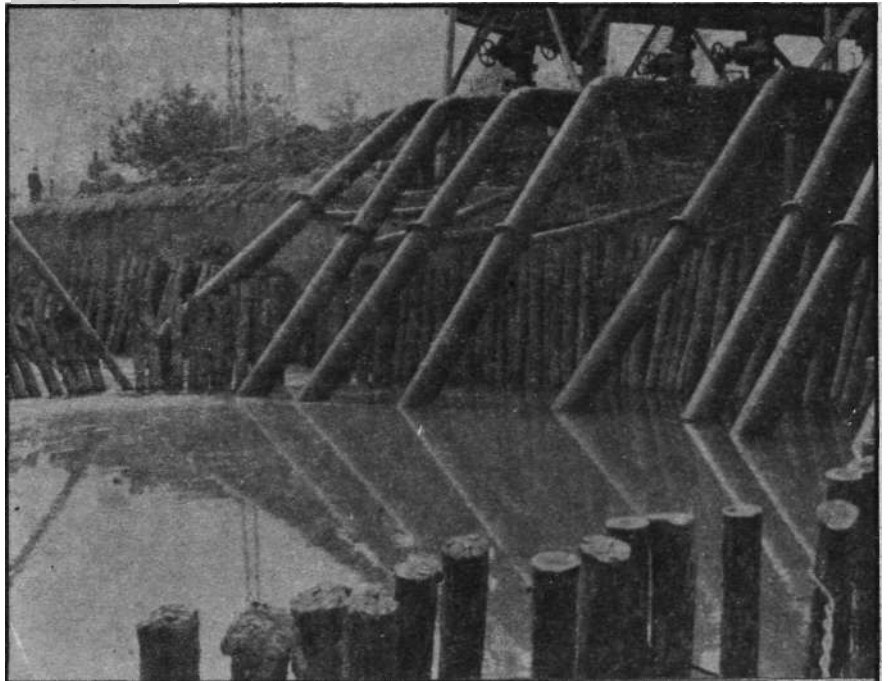
TAŞKÖMÜRÜ madenciliğinin en büyük facialarından biri 3 Mart 1992 günü TTK Kozlu Müessesesi'nde yaşanmıştır.

Faciayı oluşturan patlama (ya da patlamalar zinciri), ocağın gerek yatay gerekse dikey olarak yaygın biçimde etkilenmesine yol açmıştır. Olayın sonucunda 263 madenci yaşamını yitirmiş, göçük, kesif duman, ulaşım güçlüğü vb. nedenlerle denetim altına alınamayan yangınlar yüzünden ocaklar yerüstü açıklıklarından kapatılmıştır.

•Devamı 2. Sayfada

OCAKLARA SU BASILIYOR,,,

Kozlu Faciasıyla İlgili Ön Rapor

(Başarafi 1. sayfada)

Halen yeraltına su basılması (ambuayaj) ve yangın gazlarının izlenmesi çalışmaları sürdürülmektedir.

Kozlu'da patlamanın ardından çıkan yangınların yalıtımı (tecriti) için ocağın ana girişlerinden zorunlu olarak kapatılması olayın nedenlerinin net bir şekilde açıklanmasını mümkün kılmamaktadır. Ancak, olay sonrası kurtarma ve keşif çalışmalarına katılan kişilerle kurtulanların anlattıklarından derlenen bilgilere dayanarak, primer patlama ortamının çok büyük bir olasılıkla bir gaz yayılması sonucu oluştuğu söylenebilir. Muhtemelen bir yayılma sonucu bu bölgede biriken gaz, henüz anlaşılama-yan bir nedenle ateşlenmiş ve ardından seri olarak gaz birikimlerinin ve toz bulutlarının veya toz ve gaz bulutlarının ateşlenmesi ile patlama ve yangınlar gelişerek yayılmıştır.

Dikey ve yatay olarak oldukça uzak mesafelerde gözlenen darbe etkileri ve yangınlar yeraltında bir "karışım yanma ve patlamalar" zincirini düşündürmektedir.

Literatür, bu tür yaygın etkilennmelerin mutlaka tozun olaya katılımı ile mümkün olabileceğini ve tüm taşkömürü ocaklarında (tozluluk ve nemlilik koşulları ne kadar olumlu görünürse görünsün) patlayıcı toz bulutlarının oluşması olasılığının bulunduğu işaret etmektedir. Lokal yanma ve patlama olaylarının oluşturduğu basınç dengelenmeleri (doğrudan darbe ve geri tepme etkileri) ile patlayıcı gaz ve toz yoğunluklarının yaratılması da her zaman mümkündür.

Kozlu Müessesesinde oluşan patlamanın muhtemelen zincirleme karışım patlamalarıyla gelişerek yayılmasında, ölüm olaylarının çoğunluğunda, tahlisiye çalışmaları tamamlanmadan ocağın tamamen kapatılması kara-

rında etkili olan faktörler şu şekilde özetlenebilir;

1-Genel olarak; ocak tasarımı ve planlaması, yatay ve dikey konsantrasyona ve bağımsız havalandırma ilkesinin hayata geçirilmesine uygun değildir.

2-Pano güvenlik topukları yetersizdir.

3-Patlama oluşumunun önlenmesine yönelik önlemler vardır. Ancak, özellikle toz patlamalarının gelişme ve yayılmasının engellenmesine karşı önlemler bulunmamaktadır.

4-Patlama merkezi ve özellikle patlamanın oluştuğu hava devresi dışında kalan işçiler için önemli bir kurtarma umudu yaratabilecek kişisel maskeler bulunmamaktadır.

5-Müessesede yeterli sayıda konusunda yetişmiş teknik eleman bulunmasına rağmen, bu kişilerin organizasyon içindeki yetki ve sorumluluklarının belirlenmemiş olması, olay sonrası yürütülen çalışmalarda (zaman zaman) karmaşaya neden olmuştur, örneğin; patlama sonrası ocak havalandırmasının uzun süre aksaması, tahliye çalışmalarındaki kopukluklar bu karmaşanın sonuçları olarak değerlendirilebilir.

6-Patlama sonucu, -560 kata dışında tüm katlarda meydana gelen büyük hasar (göçükler, ulaşım yolları, basınçlı hava ve su şebekelerinin tahrip olması) yangının yeraltında denetim altına alınmasını engellemiştir.

Benzer olayların tekrarlanması için alınması gereken önlemler şu şekilde sıralanabilir:

1-İşletmeler bazında verimsiz eskide çalışmaların sürdürüldüğü üst katlar uygun bir biçimde izole edilerek ocakların en çabuk bir biçimde dikey konsantrasyona (yani mümkün olan en az sayıda katta çalışmaya) geçirilmesi programa bağlanmalıdır. Süregelen teknolojik iyileştirmeler hızlandı-

rılarak devam etmeli ve yatay konsantrasyona (mümkün olan en az sayıda ayakla üretimin gerçekleştirilmesine) geçiş programa bağlanmalıdır.

Bu çalışmalar için gerekli sağlıklı rezerv belirlemeleri yapılmalı ve rezerv tüketim termin planları hazırlanmalı, mevcut planlar revize edilmelidir.

2-Bağımsız havalandırma ilkesinden ödün verilmesinden kaçınılmalı, havalandırma devreleri bir kolda bir ayak yeralacak şekilde oluşturulmalıdır. Panolar arası güvenlik topukları bilimsel esaslara uygun olarak belirlenmeli ve topuk kalınlıklarından ödün verilmemelidir.

3-İlk iki maddede yer alan konsantrasyon ve bağımsız havalandırma ilkeleri esas alınmak suretiyle ocak tasarımları genel olarak elden geçirilmeli ve revize edilmelidir.

Bu amaca yönelik kuyu, galeri vb. yatanların tartışma götürür yanı bulunmadığı kabul edilmeli ve kaynak yaratılması yolunda tüm olanaklar zorlanmalıdır.

4-Patlama (özellikle toz patlamalarının) gelişme ve yayılmasına karşı klasikleşmiş önlemlerin (taştozu, su barajları vb.) zaman yitirmeksizin alınması sağlanmalıdır.

5-Kişisel maskelerin gerekliliği ve yeterliliği üzerindeki tartışmalara son verilerek mutlaka temini yoluna gidilmelidir. Kaçış planlarının satın alınan maskelerle uyumlu olarak hazırlanması için çalışmalar sürdürülmelidir.

6-Genel olarak mühendisin hizmet içi eğitimi ve özelden tahlisiye eğitimi ile tahlisiye organizasyonu; mutlaka yeniden ele alınarak bilimsel temellerde yeniden yapılanma sağlanmalıdır.

7- Son yıllarda TTK bünyesinde olduğu gözlemlenen ve çoğunlukla maddi yetersizliklere

bağlanan araştırma-geliştirme projelerinin oluşturulması veya üniversite ya da *benzeri* kuruluşlarla organik ilişkiler sağlanmasındaki isteksizlik süratle terkedilmeli ve yerini dinamik ve dışa açık ilişkiler almalıdır. Bu ilişkiler, raporlar hazırlanması şeklinde değil, birlikte çalışma süreçleri oluşturacak biçimde planlanmaktadır.

8-Vardiya mühendisliği son derece dikkatli ve özenli bir şekilde yerleştirilmeli ve zamanında mühendis eksikliği nedenleriyle oluşturulmuş olan nezaretçi, başçavuş kademeleri mühendis ve Meslek Yüksek Okulu mezunu teknikerlerle ikame edilmelidir. Denetimle sorumlu ocak mühendisleri ve teknikerler çıktırından çıkma aşamasındaki iş disiplininin yeniden tesisinde yeterli yetkilerle donatılmalıdır.

Bu tür çalışmaların iş banşını zedelememesi için, mühendis örgütleri ve sendika yönetimleri ile ortaklaşa yürütülmesinde ve sorumlulukların paylaşılmasında büyük yarar bulunmaktadır.

9-Siyasi tercihlerin ağır bastığı kadrolaşmaların yarattığı tahribat giderilmeli ve küstürülmüş, etkisizleştirilmiş teknik elemanların yeniden kazanılması yolunda çalışmalara gidilmelidir.

10-Madencilik çeşitli disiplinlerdeki teknik ekiplerin müşterek çalışmasını gerektirir. Ancak denetim ve yönlendirme mutlaka maden mühendislerinin yetkisinde olmalıdır. Havzada bu konuda gözlenen dejenerasyon düzeltilmeli, en üst düzeydekenden en alttakine kadar herkesin ve her birimin görev, yetki ve sorumlulukları tanımlanmalıdır.

11-Yukarıda sıralanan öneri-

lerin hayata geçirilmesinin temel koşulu olan, bilgi, beceri ve deneyim ilkelerinin baz alınacağı bir yönetim yapısı süratle oluşturulmalıdır.

Bu raporda sözü edilen nedenler ve etkenler bugün eksiksiz olarak tüm TTK Müesseseleri için geçerlidir. Bir başka deyişle, rapordaki Kozlu sözcüğü silinerek yerine Karadon Armutçuk vb. yazılabilir, TTK'da yıllann uygulaması sonucunda oluşmuş bazı kemikleşmiş hataların sürdürülmemesi ve cesur önlemlerin ivedilikle hayata geçirilmesinin gerekliliği açık bir biçimde kendini göstermiştir.

Maden Mühendisleri Odası
Zonguldak Şubesi
Yönetim Kurulu

Kozlu Faciasına Dünya Kamuoyunun ilgisi.

6A.1992 - Sydney

İtli yayın organlarına açıklamalarda bulundu.

Bülent Şentürkün, Sabah Gazetesinin "Ocaklar Kapatılsın" manşetine karşılık verdiği "Zonguldak Ocakları Kapatılamaz,

mak için Amerikanın Sesi Türkçe Yayınlar

*Bülent Bey,
Size söz verdiğim halde şimdiye kadar bu sözümü perine getiremediğim için özür dilerim.*

Birkez daha sizle söyleşi yapmak istersem, "hayır" demekle yerden göğe kadar hakk olursunuz ama, umarım söyleşinin nedeni bir yeni grizu patlaması olmaz. Kimbilir maden ocaktan konusunda yeni bir hulus olur.

Pek mi iyimserim? insan gurbette böyle oluyor. Herneyse, zaman yetersizliği nedeniyle (ki, genelde 10 dakika olan "Güncel Olaylar Bölümü"nü 12 dakikaya çıkarmak için özet izm aldım) kırpma zorunda katmamı hoş görürsünüz, umarım.

Buradan istediğiniz birşey olursa, lütfen*sormaktançekinmeyin.

Programa katkıda bulunduğunuz için yürekten teşekkür ediyorum.

Özen

ODAMIZA GELEN TAZİYET MESAJLARI

Sayın Asım KUTLUATA
Maden Mühendisleri
Odası Başkanı

Zonguldak Kozlu İhsaniye ocaklarında meydana gelen ve çok sayıda yurttaşımızın canını tehlikeye sokan ve ülkemizi eleme boğan olayda ölen işçilerimizin yakınlarına, Zonguldaklı madencilerimize ve tüm madenciler topluluğuna şahsınızda başsağlığı ve sabır, ayrıca yaralı olan işçilerimize acil şifalar dilerim.

Teoman ALPTÜRK
TMMOB Başkan

Asım KUTLUATA
Maden Mühendisleri
Odası Başkanı

Kozlu Bölgesi'nde meydana gelen müessif kazadan ötürü derin bir üzüntü içindeyiz.

Şehitlerimizi saygıyla anarken şahsınızda tüm üyelerinize başsağlığı dileriz.

Attila Yalçın
Türkiye Madenciler Derneği
Başkanı

Sayın Başkan,

Grizu faciasında ölen madencilere rahmet, tüm madenci camiasına da başsağlığı diler, yaralı meslektaşlarımıza acil şifalar temenni ederim.

Şükrü Kumbasar
Maden Mühendisleri Odası
Samsun il Temsilcisi

Sayın Asım KUTLUATA
Maden Mühendisleri
Odası Başkanı

Tüm yurdumuzu yasa boğan Zonguldak kömür madeni faciasından dolayı en derin üzüntülerimizi dile getirirken başsağlığı diler, şehitlerimize tanrıdan rahmet, şahsınıza ve şahsınızda tüm milletimize ve şehitlerimizin yakınlarına sabırla niyaz ederiz.

Saygılarımızla,

Maden Mühendisleri Derneği

GünerAYTUĞ
Başkan

Doç. Dr. Ahmet DEMİRCİ
Muhasip Üye

Maden Mühendisleri
Odası Şube' Başkanlığı'na
Ankara

Kozlu'da meydana gelen büyük kazadan dolayı acınızı paylaşır tüm madencilere başsağlığı dilerim.

Kamil Tükel
Milas İşletme Müdürü

Alpaslan ERTURK
Genel sekreter

Türkiye'deki madencilerin başlarına gelen trajik olaylar nedeniyle dehşet ve yeis içine düştük. Belçika Maden İşçileri Sendikası'nın merkezi olarak, kurbanların ailelerine ve örgütüne en derin taziyetlerimizi sunarız.

Başkan
Lucien Charliér

DESTANSIZ ÖLÜ

Eksi yüzlerde bir başka evren var
Tüm renkler kaybolmuş siyahta
Yaşamın bir başka şekli var ki
Bilmezsin
Ölüme yakın
Ve ölebilmeden uzakta

Ekvatorsu bir çizgi üzerinde
Dondurulmuş iklimin dört yönü
Yıldızsız bir gök ki
Uzaklığı yakınlığı belli değil
Toprak ellerine karışmış
Elleri toprakta
Onca kişi yaşar ki bilmezsin
Ayaklı değil eli değil

Yaşamının çabası anaför yapar köşelerde
Kaderi eğrimlerde çırpınır durur
Tüm mutluluklara
Alın terinin şavkı vurur
Dal dal insan düşer toprağa
Selvi değil.

Faik YAZICI
Maden Mühendisi

ODAMIZA GELEN TAZİYET MESAJLARI

Asım Kutluata,
TMMOB Maden Mühendisleri Odası
Başkanı

3 Mart 1992 günü Zonguldak'ta vukua gelen grizu infilakı sonucunda hayatlarım kaybeden medenci kardeşlerimize Cenabı Allah'dan rahmet, dilerim.

Sayın Başkan,

Size yazdığım bu düşünceler her vesileyle dile getirilmişlerdir. Konumuza gelelim.

Zonguldak Taşkömürü Havzası 1,3 milyar t rezerve sahiptir. Havza, yangına müsait ve grizülü 32 verimli damardan teşekkül eder. Aradaki ufak tefek damarlar hariç, Havza'daki verimli damarların işletme sisteminde modernizasyona gidilmezse, özelleştirme gelebilir ve bundan da kaçınılmaz.

-Üretim yapılan uzunayaklarda, arkadaki boşluğun rambale edilmesi suretiyle ayakta göçükler %100'e yakın önlenir. Her yıl 20-30 maden işçimizin göçükler dolayısıyla ölümü de böylece önlenmiş olur. •

'i-îEamble dolayısıyla grizu birikimleri önlenir ve yangınlar da yok denecek kadar azalabilir.

Şimdi edinilen bilgilere göre, -560 kotlarında (incir Harmanı) çalışılmaktadır, örneğin, rambaleli sisteme geçilmezse, daha alt kotlarda üretim yapılırken, grizudan başka kömür tozuyla mücadele problemi de gündeme gelecektir. Çok geç kalınmasına rağmen, rambaleli sistemlere geçilmesi şarttır. Bunun için 1956 yılında Havza'dan yurtdışına elemanlar gönderilmişti. Necitesinin ne olduğunu bilemiyorum. Eğer göçertmeli sisteme devam edilirse ve ocaklarda yeniden yapılanmaya gidilmezse, Havza'nın başka bir yerinde aynı kazalar tekerrür edebilir.-încirharmanı Ocakları, benim şahsî kanatime göre, iki yıldan önce verimli bir şekilde üretime geçemez. Bir grizu infilakı daha vukua gelirse, "Bakınız biz demedik mi?" derler. O yeri de, kapatırlar; böylece ocaklar teker teker kapanır ve özelleştirme kaçınılmaz hale gelir.

Bugünkü teknolojinin gerektirdiği üretim yerleri (ayaklar) mekanizasyonu Havza'da da tatbik edilmelidir. O zaman randıman artar; işkazaları da asgariye iner. Yazımda işin çok ince teknik izahatına gi-

rerek başınızı ağrıtmak istemedim. 150 YILDAN BERİ KÖMÜR ÜRETİLEN HAVZAMIZIN, ÜLKEMİZ VE YÖREDE YAŞIYANLAR AÇISINDAN İKTİSADEN NE KADAR KIYMETLİ OLDUĞU İZAHTAN VARESTEDİR.

Netice itibarıyla:

-ileriye dönük olarak, grizulu ve yangına müsait ocaklarda nasıl çalışması gerektiği tasarlanmalı ve planmalı;

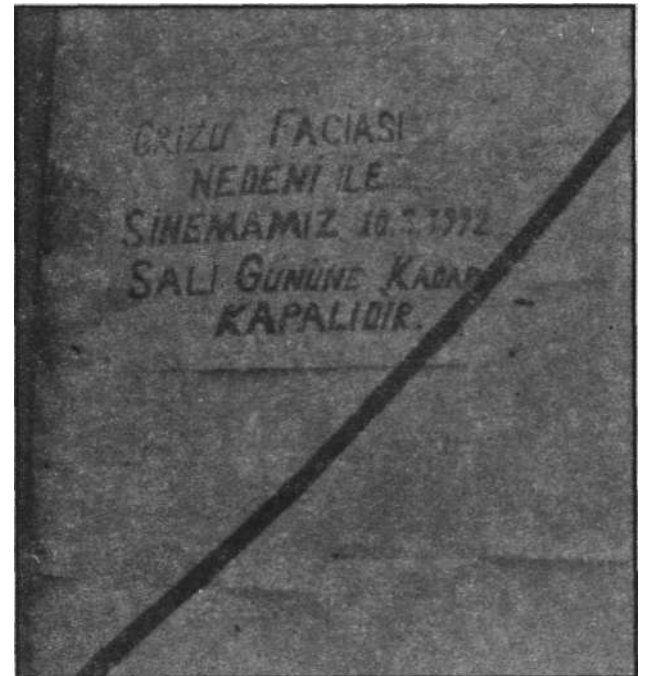
-Havza'da rambaleli üretim sistemi üzerine çalışmalar yapılmalı;

-Göçük ve grizu infilakı neticesinde hayatı kaybeden madencilerin kaderi böyle devam etmemeli;

-Göçertmeli sistemlerde kaçınılmaz asgari % 20 nisbetindeki ve bugüne kadarki kümülatif toplamı milyonlarca tonu bulan işletme zaiyatları engellenerek, bu miktardaki kömürün yeraltında bırakılması önlenmeli ve

Zonguldak'ta vuku bulan grizu infilakını incelemek amacıyla, TBMM'nce, hemen bir araştırma komisyonu kurulup gerekli çalışmalar başlatmalıdır kanaaüneyim.
17.3.1992

İsmail Öztürk
Maden Mühendisi

26 MART 1992 GÜNÜ AÇILAN KOZLU OCAKLARIYANGİNİN KIZIŞMASI ÜZERİNE TEKRAR KAPATILDI...

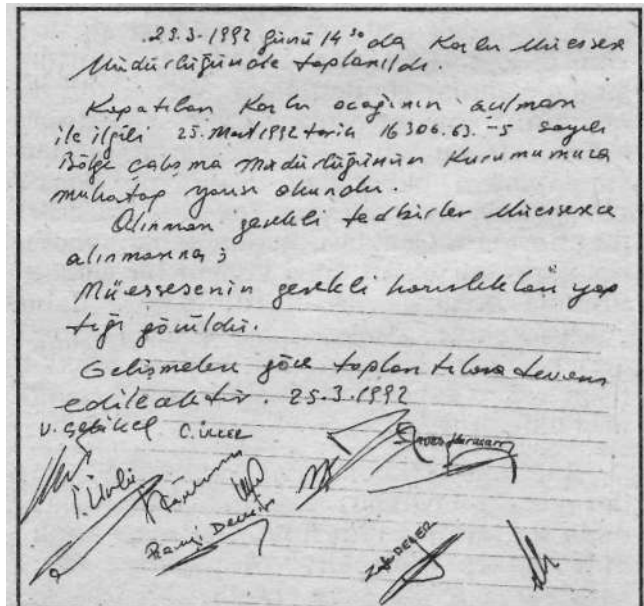
Kozlu'daki ana giriş ve çıkışlardan alınan hava numunelerine ait tahlil sonuçlarının -300 ve -425 lâğımlarındaki tahkimat yangınlarının sönmüş olabileceği yolunda kuvvetli belirtiler göstermesi üzerine, durumu 25.3.1992 günkü toplantısında değerlendirilen Kriz Komitesi, ocakların açılması şansını su basmadan önce son bir defa daha yoklamak doğrultusunda TTK üst yönetimine tavsiyede bulundu. Kararın uygulanmasından önce, kuyulardaki ocak atmosferinden 26.3.1992 günü alınan numunelerin tahlil sonuçlarına ait birer tipik örnek aşağıda verilmiştir:

Kuyubaşı	Saat	CO ₂ (%)	CH ₄ (%)	CO(ppm)	O ₂ (%)
İncivez	04.30	4,8	11,5	150	7,5
Ali Soydaş	04.40	5,3	12,3	15	5,9
İncir Harmanı	04.50	5,3	11,7	67	6,8
Polonez	04.45	0,8	1,9	10	18,4
Uzun Mehmet I	04.46	2,0	4,5	30	15,1
Uzun Mehmet II	04.50	2,7	6,1	60	12,5

26.3.1992 günü saat 10.00'da bölgedeki bütün kuyular simültane olarak açılmış ve ana girişlerdeki pervanelere yol verilerek ocak atmosferindeki değişimin seyri, çeyrek saatte bir alınan numunelerin tahliliyle izlenmiştir. Ancak, saat 16.00'da tutuşmanın yeniden başladığının anlaşılması üzerine, pervaneler yeniden istop edilerek giriş ve çıkışlar kapatılmıştır. Ana girişlerden alınan son numunelerin tahlil sonuçlarına ait birer tipik örnek yandaki gibidir:

Kuyubaşı	Saat	CO ₂ (%)	CH ₄ (%)	CO(ppm)	O ₂ (%)
İncivez	15.25	0,8	1,3	465	19,0
Ali Soydaş	15.15	1,0	1,3	840	18,7
İncir Harmanı	15.35	1,0	1,1	585	18,5

Aynı gün saat 16.30'da, daha önce, tesis edilen tulumalara yol verilerek 30 No.lu kuyunun desansöründen ocağa su basılmaya başlanmıştır.

KOZLUDAKİ SON GRIZU FACIASI İLE İLGİLİ GÖRÜŞ VE TEMENNİLERİM

✉ Mehmet Yaşar Ethem
Maden Y.Mühendisi
1959/626

GİRİŞ

3.3.1992 günü saat 19.45-20.03 arasında zincirleme olarak yukubulan ve 263 işçi kardeşimizin ölümüne, 51'inin de yaralanmasına yolaçan faciadan -1959 ve 1963-64 yıllarında Havza'da çalışmış birisi olarak - ben de etkilendim. (*) Bunun neticesi olarak, bu tür faciaların meydana gelme ihtimalini mümkün mertebe azaltmak amacıyla, işçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü'ne ilave edilmek üzere 9 maddelik bir teklif hazırlayıp, gereği için Çiş. ve S.G. Bak.'na ve bilgi için de ETKB'na sundum. Söz konusu teklifler yazının ilgili başlığı altında sıralanacaktır.

Bu arada, konuyu çeşitli yönleriyle inceleme ihtiyacını da duyduğum için, bu yazıyı kaleme aldım. Bugüne kadar bu konuda biz neler yaptık ve başkaları, özellikle de şartlan Havza'ninkilere benzeyen gelişmiş ülkeler, neler yapmakta sorularına bu vesileyle elden geldiğince açıklık getirmek istedim.

KOZLU BÖLGESİNDE İNFİLAK VE PÜSKÜRMELERE KARŞI BUGÜNE KADAR ALINAN ÖNLEMLER

-1965'de metan drenajı ve emilen metanın yakıt olarak kullanılması ile ilgili bir fizibilite etüdü hazırlandı;

-1977'de, anılan fizibilite etüdünün sadece "metan drenajı" ile ilgili bölümü uygulanmaya başlandı; (Bkz.: Türkiye Madencilik Bilimsel ve Teknik 5. Kongresi Kitabı, 1977)

-1970'de Polonya'nın Kopex firmasına "EKİ Kozlu Bölgesi Ocaklarının Demetanizasyon Etüdü" yaptırıldı;

-1976'da metan ve kömür tozu püskürmelerini önlemek için, "Grizu, Diğer Gazlar ve Kömür Katmanlarının Ani Boşakna Olasılığı Bulunan İşyerlerinde Alınacak Emniyet Tedbirleri Hakkında Talimat" başlığı altında bir taslak hazırlanıp Maden Dairesi'ne sunuldu; (Bkz.: Türkiye Madencilik Bilimsel ve Teknik 5. Kongresi Kitabı, 1977)

-28.1.1976 tarih ve 15482 sayılı Resmî Gazete'de "Metan Drenajı Yönetmeliği" yayınlandı;

-1987'de bilgisayarlı ve alarm sistemli 28 adet tele-

(*) EKT'nin müessesese müdürlerinden rahmetli Cemal Zühtü Aysarı'm (1314-1959?) Maden işletmeciliği kitabında yer aldığına göre, tarihin en büyük grizu infilakı bu yüzyılın başlarında Fransa'da vukubulmuş ve 12594 kişi hayatını kaybetmiştir.

metanometri istasyonu kuruldu;

-Havza'daki bazı ocaklardan, bu arada Kozlu'nun Acılık ve Çay damarlarından alınan kömür numuneleri ile Dortmund/Derne'deki Tremonia Araştırma Ocağı'nda kömür tozu grizu infilak denemeleri yapıldı; (Bkz.: Türkiye Madencilik Bilimsel ve Teknik 2. Kongresi Kitabı, 1971)

-Lâgım ateşlemenin sebep olduğu infilakları önlemek maksadı ile "Airdox" sistemi (yüksek basınçlı hava) ile patlatma denemelerine girişildi. Facianın olduğu 3.3.192 günü Macarlar'ın yürüttüğü bu denemenin hazırlıkları yapılmış, fakat infilak vuku bulunca deneme gerçekleştirilememiştir; (Bkz.: Prof. Dr. C.H Fritzsche, Bergbaukunde, Airdox, Cardox ve Hydrox Sistemleri)

-1990'da 9000 adet CO filtresinin ithali yoluna gidildi. Facianın olduğu gün, söz konusu filiteler henüz gümrükteydi. Gümrükten çekilmiş ve işçilere verilmiş olsaydı bile netice değişmezdi. Zira, infilak çok ani oldu; öyle ki, otomatik metan istasyonları bile alarm vermeden devre dışı kaldı. Ayrıca, ölümler sadece CO zehirlenmesinden olmaz, infilakın şiddeti ölüme yol açacağı gibi, hasıl olan göçüklerin altında kalmak, boğulmak ve yanmak suretiyle de ölümler meydana gelmektedir;

-Bölge kömürlerinin "radyal geçirgenlik ve gaz emisyon özellikleri" araştırıldı; (Madencilik Dergisi, Mart 1985)

-Bölge'deki gaz ve kömür püskürmelerinin bazı diploma çalışması tezlerine konu teşkil etmiş olmasına rağmen, bunların kaale alındığını zannetmiyorum.

İNFİLAK VE PÜSKÜRME İLE MÜCADELE KONUSUNDA ALMANYA'DA YAPILAN ÇALIŞMALAR

-Metan intişarı 30 m³/t (satılabilir) veya daha fazla olan ocaklarda metan drenajının uygulandığı yayınlanan istatistiklerden anlaşılmaktadır.

-Merkezi Essen'de bulunan Steinkohl enbergbauverein'a ait Dortmund/Deme'de bir araştırma ocağı (Versuchsgrube); merkezi Bochum'da bulunan Westfälische Berggewerkschaftskasse'ye ait olan ve yine Dortmund'daki bir araştırma galerisi (Versuchsstrecke) vardır. Buralarda devamlı deneyler yapılmakta ve elde edilen sonuçların çoğu yayınlanmaktadır.

-Taşkömürü ocakları için özel bir Emniyet Nizamnamesi (Bergverordnung für Steinkohlenbergwerke) uygulanmaktadır. * Nizamnamenin hükümlerini "Bergbehörde" koyar ve "Bergrat" denilen uzmanlar da zaman zaman işletmeleri denetlerler.

-Gazlı ocaklarda, işletme masrafları fazla olmasına

rağmen, akü veya basınçlı hava tahrikli lokomotifler kullanılmaktadır. Meselâ, Rheinelbe Bergbau AG'ye ait Essen-Kray'daki Bonifacius Ocağı'nda basınçlı hava lokomotif çalıştırılıyordu.

-Önemli araştırmaların (doktora tezleri vb.) finansmanı şirketler, araştırma kurumları ve hatta Avrupa Kömür ve Çelik Birliği (EKGS, diğer adı Montanunion) tarafından desetklenmektedir.

-Almanya'da, İngiltere ve Fransa'ya nazaran daha çok sayıda araştırma kuruluşu bulunmaktadır.

İngiltere'deki Kuruluşlar:

1-MRDE, Mine Research and Development Establishment (NCB, National Coal Board'a bağlı)

2-MSRE, Mine Safety and Research Establishment (Enerji ve Yakıt Bakanlığı'na bağlı)

Fransa'daki Kuruluş:

CERCHAR, Centre d'Etudes et Recherches des Charbonnages de France - Verneuil

Almanya'daki Kuruluşlar:

1-Bergbauforschungsstelle-Essen-Kray

2-Bergbau-Forschung GmbH/Essen -Kray

3-Deutsche Forschungsgemeinschaft/?

4-Arbeitsgem einschaft Industrieller Forschungsvereinigungen "Otto von Guericke" e. V./ Köln

5-Westfälische Berggewerkschaftskasse/ Bochum

-Berggewerkschaftliche Versuchsstrecke / Dortmund

-Geologisches Institut der Westfälischen Berggewerkschaftskasse/ Bochum

6-Steinkohlenbergbauverein /Essen

7-Montangeologische Arbeitsgemeinschaft/?

8-Geologisches Landesamt Nordrhein-Westfalen/?

-Berggesetz (bizdeki gibi Maden Kanunu anlamında olmayıp, patlayıcı madde, vs. ile ilgili Nizamname demektir), "Bergverordnung für Steinkohlenbergwerke" ile benzeri tüzük ve talimatlarda (mesalâ, Durchführungsverordnung für Sprengstoffgesetz gibi) yeralan hükümler gerekli görüldüğü anda değiştirilmektedir. Hükümleri en sık değiştirilen Patlayıcı Maddeler Tüzüğü'dür. Bu tüzük 1970 itibarıyla 15 kez değiştirilmiştir.

YERALTI KÖMÜR OCAKLARINDAKİ GRIZU VEYA KÖMÜR TOZU İNFİLAKLARI İHTİMALİNİ ASGARİYE İNDİRMEK İÇİN "İŞÇİ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ TÜZÜĞÜ'NE İLAVE EDİLMESİ TEKLİF EDİLEN HÜKÜMLER

1-Satılabilir kömür üzerinden metan geliri 30 rh³/t veya bunun üzerinde olan ocaklarda Metan Kapitajı uygulanır. Bu yolla drene edilecek metan miktarı, ocağın yıllık metan akışının %20'sinin altına düşemez.

2- Yeraltı işletme metodunun uygulandığı kömür ocaklarında derine inildikçe hem metan geliri ve hem de degajman enstantane (ani metan intişarı) tehlikesi artacağından, teşkil edilen her yeni- istihsal katı için prevü (özellikle bir vardiyada ve her damar için ayrı

ayrı olmak kaydıyla) yapılırken bu husus göz önünde bulundurulacaktır.

3-Metan akışı istihsal miktarı ile orantılı olduğundan ocağın mevcut havalandırma şebekesi, istihsal miktarına bağlı olarak intişar edecek metanı Tüzük'te öngörülen nisbete indirecek durumda olmalıdır.

4-Bir uzun ayağın boyu iki katına çıkarıldığında, tavanda metan intişarına iştirak eden -üçgen şekilli- bölgenin alanı 4 katına çıkar. Bunu göz önünde bulundurmak ve ayak boyunu belirleyen tavan ve taban yollarını buna göre planlamak lazımdır.

5-Kalın bir damarın işletilmesi söz konusu olduğunda, önce -eğer varsa- üst kottaki ince bir damar işletilir. Böylece hem kalın damar işletilmeye başlandığında intişar edecek metan miktardan azaltılmış ve hem de aynadaki tavan baskısı hafifletilmiş olur.

6-Metan geliri fazla olan damarlarda ramble vardiyasında ayak içinde muayyen aralıklarla sondaj delikleri açılır ve bu yolla, istihsal vardiyası başlayınca kadar ilave bir metan intişarı sağlanır. Eğer damar sert ise, bu takdirde açılan delikler damarın tahnidini (İng.: Water infusion, Alm.: Kohlensto getränkung) için kullanılır. Böylece kömürün gevşetilip kazılmasının kolaylaştırılması sağlanmış ve kömür tozu teşekkülü de önlenmiş olur. Ayak içinde yeterince tozla mücadele yapılması halinde tahnid yapılmayabilir.

7-Yıllık istihsali fiilen (...) ton veya bunun üzerinde olan yeraltı kömür ocaklarında özellikle aktarma noktalarında, hava akışını en az engelleyecek tarzda dizayn edilmiş filtre kullanılır.

8-Ramazan ayında oruç tutan işçinin dikkatinin dağılacağı hesaba katılarak kontrollann normal zamana göre daha sık ve şümulü yapılması için ocak idaresi gerekli tedbirleri önceden alır.

9-Bakanlık bünyesinde (.....) adı altında yeni oluşturulan daimi komisyon, yurtdışında özellikle metan (grizu) ve kömür tozu konusunda yapılan araştırma ve yayınlan yakından takip edecek ve bundan, bünyesinde eğitim birimi olup olmamasına bakılmaksızın büyüklüğü Md. (7) belirtilmiş olan kuruluş ve şirketleri haberdar edecektir.

KOZLUDAKİ İNFİLAKIN OLUŞ ŞEKLİNE DAİR TAHMİNLERİM

-Basında ve TV'de yeralan haberlere göre, ilk infilâk -425 katında vukubulmuştur. Buna göre, bu kattaki herhangi bir çalışma noktasında ani bir gaz ve toz püskürmesi meydana geldi. Bu püskürme ile hasıl olan şok dalgası, civardaki metan-toz-ocak havası karışımını önüne katıp sürükledi ve sıkıştırdı. Bu dalga hareketi ile ortamdaki grizu ve kömür tozunu tutuşturacak "isi kaynağı" açığa çıktı. Büyük bir ihtimale, bir başlıklı lâmba çarpma neticesi kırılıp flamanı bu sıkışmış karışımla temasa geçti ve haiz olduğu ısı ile karışımı tutuşturdu (Bu konudaki araştırma için bkz.: Glückauf-Forschungsheft 33 (1972)

H.5).

- İnfilâk gaz ve kömür püskürmesinin olduğu yere yakın ve çok ani olarak meydana geldiği için -425 katındaki otomatik ölçü ve alarm sistemi alarm veremedi devre dışı kaldı.

-infilâk neticesi hasil olan yaklaşık 6 atm basınçlı ve kızgın (T=1.500-2.000 °C, max Z650 °C) şok dalgası büyük bir hızla (300-600 m/s) ilerleyerek civardaki imalat boşluklarına daldı, ilerleme esnasında basmandan, hızından ve haiz olduğu sıcaklıktan, çeşitli faktörlere bağımlı olarak, bir miktar kaybetti.

-Sıcaklığı 1.000 °C'in üzerindeyken (bu sıcaklıkta karışım gecikmeden patlar), karışıma çıkan grizu-toz karışımını tutuşturarak yeni bir infilâka sebep oldu. Böylece infilâk basıncı, ilk şok dalgasının son basıncından^yeni vukubulan infilâk basıncına eklenmek suretiyle daha da artmış oldu. Meydana gelen bu şok dalgası, yukarıda izah edildiği üzere, yeni bir infilâka sebebiyet verdi ve böylece Uzun Mehmet 1 ve 2 nolu kuyudiplerine kadar devam eden ve sayısı da şu anda bilinmeyen bir seri infilâk meydana geldi. Her infilâkın sonunda basınç daha da arttığı için, ocaktaki tahribat gittikçe büyüdü. 12 tonluk lokomotifin "rayların üzerinden ötelere savrulmuş olması" ve "kuyudiplerinin önemli ölçüde hasara uğraması-" ve hatta "kuyu sövalmanlanm bile hasara uğraması" bunun açık delilidir.

-Ocakta 28 adet otomatik metan ölçü (ve alarm) istasyonu olduğuna ve bunlardan hiçbirisi daha önce alarm vermediğine göre, ocak havasındaki metan nisbeti limitin altındaydı. O halde, 2. infilâk ile bunu takip eden diğer infilâklar, ocak havasında bulunan kömür tozu sebebiyle vuku bulmuştur. Benim şahsî kanaatim budur. Bu infilâklarda, grizu, sadece kömür tozunun tutuşmasına yardımcı olmuştur. Ocakta kurulu 28 metan istasyonunun tahrip olması bunun delilidir.

SONUÇ

Her yıl birkaç trilyon TL zarar eden TTK'nun kapatılması ile ilgili düşünce ve telkinlerin olduğu hepimizin malûmudur. Bence kapatma diye bir şey söz konusu olamaz. Çünkü, Zonguldak'm ekonomisi tümüyle kömüre dayanmaktadır. Ocakları kapatmak demek, bir problemi halledeyim derken daha büyük bir probleme davetiye çıkarmak demektir. O halde NE, YAPMALI? Bu suale benim vereceğim cevap şöyledir:

1-Özellikle yerüstündeki kadro şişkinliğini gidermek için, tedricî olarak tenkısata gitmeli;

2-Açığa çıkacak fazla işgücüne yeni istihdam alanları yaratmak için, araştırma yapmalı;

3-Zaman içinde, ocaklarda mekanizasyona gitmeli;

4-Gerekirse, Almanya'da olduğu gibi, Zonguldak Havzası için de özel bir işçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü hazırlanmalı ve hepsinden önemlisi

5-Her kademede eğitime önem vermeli.

KONUyla İLGİLİ TEKNİK LİTERATÜRDEN SEÇİLMİŞ ÖRNEKLER

1-Madencilik Dergisi

- Mart 1978: Kömür Ocaklarında Patlamalar
- Aralık 1978: Metan (Bu makaledeki infilâk basınçları teorik değerler olup, pratik önemi yoktur.)
- Eylül 1978: Ani Metan ve Kömür Püskürmeleri
- Eylül 1978: Ocak Emniyet Lambası
- Mart 1985: Zonguldak Kozlu Bölgesi Kömürlerinin Radyal Geçirgenlik ve Gaz Emisyon Özellikleri

2-Madencilik Bilimsel ve Teknik Kongre Kitapları

2.1- 2. Teknik Kongre Kitabı

- Metan, Metan Drenajı ve Zonguldak Kömür Ocaklarında Uygulama imkânları
- Zonguldak Havzası Kozlu-Acılık Damarlarında Tozlanma Üzerine Bir Etüt
- Zonguldak Havzasından Alınan Bazı Kömür Tozu Numunelerinin Patlama Koşullarının Etüdü.

2.2- 4. Teknik Kongre Kitabı

- Toz problemi ve EKÎ Kilimli Bölümü Ocaklarındaki Tozlanma Durumunun Etüdü.

2.3- 5. Teknik Kongre Kitabı

- Zonguldak Kömür Havzası Kozlu Bölgesi'nde Yapılan Metan Drenaj Çalışmaları ve Alman Sonuçları
- Ocak Havasının Etüdü, Gaz ve Kömür Tozu Patlamaları, Ani Metan Püskürmeleri
- Zonguldak Kozlu Bölgesinde Meydana Gelen Gaz ve Kömür Püskürme Olayları

3- Glückauf Dergisi

- 105 (1969) Nr. 3,12 ve 14
- 106 (1970) Nr. 1 ve 15
- 108 (1972) Nr. 3
- 109 (1973) Nr. 14
- 117 (1981) Nr. 14.

4- Glückauf- Forschungsheft Dergisi

- 29 (1968) H.?
- 30(1969)H.4
- 31(1970)H.3
- 32 (1971) H.3
- 33 (1972) H.5

35 YIL ÖNCESİNDEN...

TÜRKİYE'DE MADENCİLİK FAALİYE MURAKABE VE KONTROL E

33. Dönem Olağan Genel Kurulumuz'un açılış konuşmasında. Oda Başkanı Sn. M. Fikret Özbügin'in "... 1958 yılındaki Genel Kurul için hazırlanan ... Rapor... Maden Dairesi ile Maden yasasını konu etmektedir ve Ük cümlesinden son cümlesine halen geçerli saptama ve öneriler içermektedir... Ne hazindir ki son 3-5 yûda bile birçok şeyin değiştiği dünyada, biz ... 35 yıldır bir arpa boyu bûe yol almamışız. Türkiye'yi değiştirmek isteyenlere arz olunur." diyerek değindiği "Rapor"un başlığı yukarıda manşettedir. Odamız'ın 70 üyesinin katıldığı VI. Dönem "Umumî Heyet Toplantısı"na görevlendirilen Raportör, ülkemizdeki madencilik faaliyetlerinin etkin ve yetedi bir biçimde denetlenmesi gerekliliği halde, ilgili kuruluşun teşkilatlanmaması nedeniyle, andan işleyişin gerçekleşmediğini son derece isabetli teşhisler ve yalın bir ifadeyle ortaya koyarak çözüm önerilerini de beraberinde sıralıyor. Biz de Amerika'nın 3 fa onyd önce keşfedildiğini üzülen ve sevinerek farkediyoruz (1) Üzüntümüz, doğruları herkesten önce ortaya koymayı başarma kuruntularımızın yıkılışından, sevincimiz ise, aradan geçen onca zamana rağmen aslı görevimizi usanmadan sürdürmemizden kaynaklanıyor. Aklın yolunun bir olduğu bir defa daha kanıtlanıyor. Bu meyanda, ülkemizde yaşayanların çıkarlarının (yani, "amme menfaatlerinin") kollanması doğrultusunda hayata geçirilecek sağlıklı bir madencilik politikasının oluşturulabilmesi için, kısacası, ASÜ GÖREVİMİZİN LAYIĞINCA YÜRÜTÜLEBİLMESİ İÇİN, geçmişteki bilgi ve deneyim birikimlerini aktararak nesiller arasındaki kopukluğu giderip, kalıcı bir iletişim bağı kuracak ve sağlıklı madencübc ekonomi politikalarını kesintisiz olarak belgeleyecek periyodik bir yayın organının ne kadar hayatî önem taşıdığı daha iyi anlaşılıyor. Sözü daha fazla uzatmadan, Sayın Behzat Firuz'un düzenlediği "Rapor"u - bugün iyiden iyiye tedavülde kalmış olan birkaç kelimenin yanına [ ] içinde yeni karşılıklarının eklenmesi istisna kalmak kaydıyla - virgülüne bile dokunmadan yayınlıyoruz. Metindeki ( ) içindekiler imza sahibine, ( ) içindeki rakamlarla ilgili dipnoûardüki açıklama ve yorumlar ise tarafımıza aittir.

MADENCİLİK BÜLTENİ

Gerek Devlet iktisadî teşekkülleri ve gerekse hususî sektör tarafından işletilmekte olan bilumum memleketimiz maden ve kömür ocaklarının ve açık işletmelerinin icap ettiği şekilde, yani madenciliğin ilerlemiş olduğu garp memleketlerinde olduğu gibi murakabe [denetim] ve kontrol edilmediği maalesef bir vakıadır [olgudur].

Haddi zatında memleketimizde Maden Umum Müdürlüğü tarafından görülmesi icap eden kontrol ve murakabe işleri haddi lâıyına hiç bir zaman kavuşmamıştır. Maadin Umum»Müdürlüğü'nün hemen hemen bütün mesaisi imtiyaz işlerinin tedvirine inhisar etmektedir [çekip çevrilmesinin tekelindedir] denilebilir.

Hiç bir zaman Garp memleketlerindeki manâda "Police de Mine" veya "Bergamt" faali-

yet ve teşükküller memleketimizde temsil edilmemiştir (1).

Hükümetin, ismi ne olursa olsun, böyle bir kontrol teşkilatının ana vazifelerini belirtecek olursak, memleketimizde madencilik sahasında yalnız bu vazifelerin yapılmaması dolayısıyla neler kayıp edebileceğimizi aynı zamanda ifade etmiş oluruz:

1- Memleket dahilindeki bilumum maden ocaklarının ve açık işletmelerinin "maden işletmesi" prensiplerine uygun bir şekilde çalıştırılması,

2- Memleketimizin toprak altı servetlerinin başlangıçta iş sahipleri için daha ekonomik olabilecek işletme usulleri ile veya yine aynı düşünce ile işletme işinin devamı sırasında İngilizce ve Almancada sırasıyla Copher mining = Raubbau (2) tabir edilen kaptı kaçtı

35 YIL ÖNCESİNDEN...

TLERİNİN HÜKÜMET TARAFINDAN
DİLMESİ HAKKINDA RAPOR

usullerle istismara [sömürüye] uğrayıp zayı olmasını önlemek.

"...memleketimizde Maden Umum Müdürlüğü tarafından görülmesi icap eden kontrol ve murakabe işleri haddi lâıyına hiç bir zaman kavuşmamıştır. Maadin Umum Müdürlüğünün hemen hemen bütün mesaisi imtiyaz işlerinin tedvirine inhisar etmektedir... denilebilir"

Yukarıdaki şekildeki işletme usulü bir teşebbüsü başlangıçta veya kısa zamanda büyük bir servete ulaştırabilir. Fakat işletme prensiplerine aykırı çalışmaktan dolayımaden rezervlerinden yapılan total istihsal rezervin mahdut [kısıtlı] bir yüzdesi olur ve bunun neticesi olarak memleket rezerv kaybetmiş olur. Pek çok zengin memleketler için yakın istikbalde bu keyfiyetin [niteliğın] zararı olmayabilir. Fakat Türkiye gibi rezervleri mahdut bir memleket için durum bambaşka neticeler doğurur.

3- Madenlerde vuku bulan iş kazalarının takibi ve bunlara ait istatistiklerin tutulması.

Madenlerde vuku bulan bilumum kazaların hükümetin murakabe ve kontrol teşkilatına mensup mütehassıs elemanlar tarafından tetkik ve takip edilmesi bütün Garp memleketlerinde, senelerden beri kanun ve mevzuat haline gelmiştir. Bu gibi işleri tedvir edecek mütehassısların Maden Mühendisi olmaları şarttır. Maden Dairesine mensup mütehassıslar. Garp memleketlerinde iş kazaları he derece büyük olursa olsun tahkikatı idare, tetkik ve sonuçlandırılır. Maden Dairesi Mütehassısları, iş kazalarında, aynı zamanda ehli-vukuf [bilirkişi] rolü oynarlar.

Mezkûr [anılan] mütehassısların kazalar hakkındaki raporları ciheti adliye tarafından esas olarak alınan bir ehli-vukuf raporu olarak kabul edilir ve icabederse hadise (kaza) mahkemeye, mütehassısların lüzum göstermeleri üzerine intikal eder.

Murakabe, ve kontrol teşkilatına mensup mütehassıslar kendi bölgelerindeki maden ocaklarını sık sık, haftada 4-5 kere ziyaret ve

kontrol ederek (3), en az ocak idarecileri kadar, ocaktaki bilumum işlerin durumundan haberdar olmaktadır. Mezkûr mütehassısların her ocak ziyaretini müteakip yaptıkları o ziyarete ait raporlar ile aylık kontrol raporları murakabe ve kontrol müteassısları ile ocak idarecileri arasında münakaşa edilir varılan netice tetkikat sahasına derhal intikal ettirilir. Bu mütelâalardan anlaşılıyor ki, kabili içtinap olabilecek [kaçınılabilecek] bir çok kazaların önlenbilmesi böyle bir murakabe ve kontrol teşkilatının yardımıyla ile bir çok hallerde mümkün olabilir.

işletme prensiplerine aykırı çalışmaktan dolayı maden rezervlerinden yapılan total istihsal rezervin mahdut... bir yüzdesi olur ve bunun neticesi olarak memleket rezerv kaybetmiş olur... zengin memleketler için yakın istikbalde bu keyfiyetin zararı olmayabilir. Fakat Türkiye gibi rezervleri mahdut bir memleket için,flurum bambaşka neticeler doğurur.

Kaza istatistiklerine gelince, iş kazaları istatistiklerinin muntazam, usulünde tutulması, her zaman istatistiklere göre hareket edilmesi kazaların önlenmesi bakımından çok büyük bir ehemmiyet taşımaktadır. Almanya'da istatistikler iş kazalarıyla mücadelenin esasını teşkil etmektedir. Ruhr Havzasında 14 çeşit kaza istatistiği tutulmaktadır. İstatistiklerin tefsiri [yorumu] ve ona göre hareket edilmesi halinde pek çok canların kurtulabileceğini ifade edersek mühim bir hakikati açıklamış oluruz. Bu gibi hususlar ile hususî olarak vazifeli ve bunu empoze edecek bir teşkilatın işletmelerin bünyesinde mevcut olması gayet tabii bir keyfiyettir.

İşletme ilgili olmayan Hükümet otoritesini temsil eden paralel bir teşkilatın mevcudiyeti mecburîdir.

4- Maden sahalarının imtiyaz ruhsat işleri, hudut anlaşmazlıkları ve buna mümasil [benzeşik] işler yine murakabe ve kontrol teşkilatı idaresine mensup ayrı bir büro veya

35 YIL ÖNCESİNDEN...

şube şefliği tarafından tedvir edilmelidir.

"Murakabe ve kontrol teşkilatına mensup mütehasşıs lar kendi bölgelerindeki maden ocaklarını sık sık, haftada 4-5 kere ziyaret ve kontrol ederek... en az ocak idarecileri kadar, ocaktaki bilumum işlerin durumundan haberdar olmaktadır lar:"

Memleketimizde Sanayi Vekâletine bağlı Maden Umum Müdürlüğünün vazife ve selâhiyetleri hakkında bir malumata sahip olmakla beraber, yukarıda 4 madde halinde belirttiğimiz murakabe ve kontrol teşkilatına ait aslı vazifelerin aksadığı veya hiç görülmediği anlaşılmaktadır. Bunun en basit misali Zonguldak gibi memleket madenciliğinin en kesif (yoğun) bulunduğu bir yerde Maden Umum Müdürlüğü'ne bağlı olan Maden Dairesi senelerden beri bir tek dahi mütehasşıs ve teknik elemandan mahrum bulunmaktadır. Yalnız Ankara'daki teşkilatla maden dairesine ait vazifelerin tedvirine her halde imkân yoktur.

Yukarıda 4 madde halinde belirtilen vazifelerin ifa edilmemesi halinde - bilhassa 1. ve 2. maddeler - memleket maden servetlerinin İstismara uğrayacağı tabidir. Her yerde, müteşebbisler kısa zamanda servet sahibi olmak isteyeceklerdir. Bu sebepten Hükümetin kontrol ve murakabesi olmadan memleket madenciliğinde herhangi bir terakki (ilerlemel ve fayda beklemek çok güçleşecektir.

Esasen madencilik, maden işletmeleri faaliyetlerinin karakteri icabı kazanç bakımından mütenakıs [giderek azalan) kazanç faaliyetleri grubuna girer.

Bu faaliyetler başlangıçta çok kâr getirebilir. Fakat faaliyetleri imtldadınca (giderek artınca) kazançlar gittikçe azalır. Bilhassa işletme prensip ve kaidelerine uygun olmayan faaliyetlerde bu keyfiyet daha çabuk bir seyir takip eder. Başlangıçta büyük bir kazanç sağlayan müteşebbis tabiatıyla işi devir ve terk eder. Bu şekilde mütebaki (geriye kalan) rezerv ya nüfuz edilemeyecek [içine girilemeyecek) hale gelir veya rantabl bir şekilde işletilemez. Bu sebepten devamlı ve orta bir kazanç politikasının takibi, maden işletmelerinde esas

olmalıdır. Aynı zamanda, bir çok müteşebbislerin, tabiatıyla hususî sektörde yeni lead veya takâmül etmiş (evrilmiş) maden makinalarını kullanmak suretiyle daha randımanlı ve rantabl çalışmaya yanaşmadıkları görülmektedir. Halbuki bu kabil teçhizat [donatım] maden işletmesinin mütenakıs kazanç getirme karakterini kısmen veya tamamen önleyebilir (4).

"...Maden Umum Müdürlüğünün vazife ve selâhiyetleri hakkında bir malumata sahip olmakla beraber... murakabe ve kontrol teşkilatına ait aslı vazifelerin aksadığı veya hiç görülmediği anlaşılmaktadır... Zonguldak gibi memleket madenciliğinin en kesif bulunduğu bir yerde... Maden Dairesi senelerden beri bir tek dahi mütehasşıs ve teknik elemandan mahrum bulunmaktadır. Yalnız Ankara'daki teşkilatla maden dairesine ait vazifelerin tedvirine her halde imkân yoktur."

Netice

Yukarıdaki bilumum vazifeleri görebilecek "Maden Daireleri" teşkilatının memleketimizde organize edilmesi gerekmektedir.

Teşkilatın merkezi Ankara'da olmalı ve Sanayi Vekâletine bağlı olmalıdır.

Bugünkü Maden Umum Müdürlüğü gayet tabii artık mezkûr teşkilat teşekkül edince feshedilmelidir.

Murakabe ve kontrol teşkilatının belli başlı, madencilik bakımından önemi haiz olan Vilayetlerde şubeleri bulunacak madencilik bakımından daha az önemli Vilayetler bu şubelere bağlanacaktır.

Bu meyanda, vakit kaybetmeden ilk organize edilmiş Maden Dairesi teşkilatını Zonguldak'ta hemen tesis etmek gerekmektedir. Gerek yeni Maden Kanununun(5), gerekse yeni Maden Emniyet Nizamnamesinin tatbikinde Havza ocaklarında muazzam müşkilata rastlanılmaktadır. Diğer taraftan yukarıda bahis mevzu'u [söz konusu] edilen 4 vazifenin ihmali halinde, memleketimizde en çok zarar göreceği yer yine Zonguldak olacaktır.

35 YIL ÖNCESİNDEN...

"Maden Daireleri" teşkilatının memleketimizde organize edilmesi gerekmektedir... Teşkilatın merkezi Ankara'da olmalı... Murakabe ve kontrol teşkilatının belli başlı, madencilik bakımından önemi haiz olan Vilayetlerde şubeleri bulunacak madencilik bakımından daha az önemli Vilayetler bu şubelere bağlanacaktır... yukarıda bahis mevzu'u edilen 4 vazifenin ihmali halinde, memleketimizde en çok zarar görecektir yer yine Zonguldak olacaktır."

Garbî Almanya'da murakabe ve kontrol teşkilatı 7 mıntıkaya ayrılmıştır. Bu mıntıklar da, ayrıca divizyonlara [bölgelere] ayrılmıştır. Bu divizyonda azamî 2500 işçi bulunabilir.

Almanya'da bir divizyon teşkilatında bulunan teknik personel kadrosu şu şekildedir:

- 1- Divizyon Müdürü (Devlet imtihanı vermiş Maden Mühendisi)
- 2- Müdür Yardımcısı (Devlet imtihanı vermiş Maden Mühendisi)
- 3- İşin vüsatine ' [genişliğine] göre 3-5 Kontrol mühendisi
- 4- Bir kontrol elemanı işçi sınıfından işçi sendika İdare Hey'eti azasından.

Az bir tadilatla. Memleketimizde yukarıdaki kadroları ihtiva eden divizyonlar ihdas ederek [meydana getirerek] çok geç kalmış olan kontrol ve murakabe işleri tedvir edilebilir.

Burada, memleketimizde rastlanacak en büyük müşkilat teknik eleman meselesidir.

Bilhassa barem [maaş çizelgesi] dahili böyle elemanlar, herhangi bir munzam [arttırılmış] menfaatsız bulmak çok güç olacaktır, ancak baremle birlikte, seyahat masraftan ocağa giriş ücretleri veya mevzuata uyabilecek vesair munzam menfaatler sağlamak icap eder. Veyahut barem harici yeni bir ödeme sistemi- ne gitmek gerekir.

Behzat Firuz

Maden T. Mühendisi

(1) Police de Mine (= Maden Zabıtası), Bergamt (= Maden Dairesi).

(2) İngilizce kelimenin kökü olan "cop", ABD argosunda aşırma anlamına gelen fiilden; Almanca kelimenin kökü olan

"raub" da keza soymak, yağmalamak, haydutluk etmek. vs. anlamına gelen fiilden türetilmiştir.

(3) Ülkemiz genelinde, maden ocaklarının ortalama denetim frekansı en sık 1 yıl düzeyindedir; Zonguldak Havzasında da bu değer çok çok 1/2 yıl kadar sıklaşabilir.

(4) "Hususi Sektör" ile ilgili görüşleri incelerken, dönemin politik karakteristikleri üzerinde önemle durulması gerekir. Raporun düzenlendiği 1958 yılında. Ülkemiz, bir yıl önceki genel seçimlere muhalefetçe şaibe damgasının vurulduğu ve siyasî çekişmenin CHP-DP dipolarizasyonu ile biçimlenen bir zemine giderek gerüdüğü bir konjonktür yaşamaktadır. Nitekim, aradan iki yıl geçtikten sonra, "...memleketin kardeş kavgasının eşğine geldiği." ileri sürülerek idareye Silahlı Kuvvetlerce el konmuş ve "27 Mayıs Devrimi" gerçekleşmiştir. Dönemin iktidar partisi lideri, İttihat ve Terakkinin kadrolarındayken. Prens Sabahattin'den miras kalan bir ideolojik alternatifin de temsilcisi olmuştur. Kendisinin kökleri de İttihat ve Terakkiye uzanan CHP merkezî yetki halkçı, devletçi vs. olduğu halde. DP, tam tersine "ademi merkezî yetki ferdiyetçi teşebbüsü şahsiyeci vs." görüşler benimsemiştir. Bu genel görünümdeki "hürriyetçilik" kavramı ise oldukça soyut bir surete bürünmektedir. Zira, CHP, DPnin benimsediği "hürriyetçilik" (=liberalizm) kavramına zıt kutup oluşturacak herhangi bir "muhafazakarlık" ile bağlarını kökünden kesmiş ve daha da ötesi, altı yüzyıllık geçmişe perde çekip "inkılapçı" olmuştur. Hal böyle olunca, "muhafazakarlık" nesebi gayrsahih bir çocuk gibi sokak ortasında kalmaması için olsa gerek, DP, "liberalizm" ile birlikte "muhafazakarlık"ı da nüfusuna geçirip velayetini üstlenerek dünyanın en eklektik, en kaotik ve en ütöpik sentezini becermiştir (!) Mizaha boş verip dönemin siyasî karakteristiklerinin, (bizim açımızdan, en önemli bileşenini ele alacak olursak, aşağıdaki tesbiüere hiç zahmet çekmeksizin ulaşabiliriz.

1958'de daha 4 yaşını bile doldurmamış olan TMMOB ve bağlı ihtisas odaları, henüz, "sistem-iç ve sistemi bütünüleyici" bir örgüt olma niteliklerini korumakta; oda yönetimleri dönemin karakteristikleri gereği kelimenin tam anlamıyla birer "şırama tahtası" olarak kullanılabilir ve bizim Odamızın YK üyeleri de önemli bazı KİTnin üst yönetimine gelebilmektedir. (Kim bilir?! Oda'da yönetici olmanın imkânlarından yararlanabilme düşüncesiyle, belki de KİT yöneticileri Oda'nın yönetimine aday gösterilmektedir.) (!) Peki ama, böyle bir ortamda ve sistemçi bir örgütün genel kurulunda, nasıl oluyor da, etkili ve yeterli bir denetim mekanizmasının yokluğu gerekçe gösterilerek "hususî sektörün" fapacağı madencilikten ülkenin "herhangi bir terakki ve ayda" sağlayamayacağı vurgulanıyor?!... Bu paradoksun net bir görüntüye kavuşabilmesi için, tıpkı zıt kutup CHP gibi DPnin de sınıf temelinden yoksun bir kitle partisi olduğunu hatırlamak yeterlidir. Kaldı ki İttihat ve Terakkinin - Osmanlı'nın üç numaralı metropolü olan- İzmir'deki Katibi Umumlüğünü yüklenen, her ne kadar örgütün "ademi merkezî yetki ferdiyetçi teşebbüsü hususîyeci ve hürriyetçi" kanadından olsa da "bizi boğmak ve mahvetmek isteyen emperyalizme karşı" başkaldıran Millî Mücadele'nin Ege'deki yerel kırdanışlarının öncülüğünü yürüten, İstiklâl Harbi bitince genç TC'nin İktisat ve Ticaret Vekiliği'ni üstlenen ve sonra DPyi kurarak başına geçen Celal Bayar, henüz maddî varlığı bile kuşkulu bir "hususî madencilik sektörü" adına ve artık enternasyonalize bir kimliğe bürünmeye başlayan yabancı sermayenin çıkarları uğruna -yeni yetme liberal civan icadı "devletî madencilik sektöründen süme" gibi abes misyonlar sırtlanarak- kendi eliyle kurduğu KİTni boğmaya kalkışmayacak kadar basiret sahibiydi

(5) "Yeni Maden Kanunu" (yani mülga 6309 sayılı yasa) da tıpkı TMMOB ve bağlı ihtisas kuruluşu olan Odamız gibi 1954 doğumludur. ABD madencilik şirketlerinin hukuk müşaviri olan Northcut Ely tarafından eskiz edilmiştir. Temel işlevi ise, hukuk diliyle konuşacak olursak, madencilikle uğraşacak kuruluş statüsünde yazdı olarak belirtilmiş "hükmi şahıslar" (ör., ETİBANK gibi) ve hayatında madencilikle hiç uğraşmamış (uğraşabileceği de kuşkulu olan) "hakiki şahıslar" (ör., bakkal berber, kasap, çoban, vs. gibi) ile devlet arasındaki - madencilik faaliyetleri nedeniyle doğabilecek - hak ve vebelerin tanziminden ibarettir. Tüm sektörün ancak defin töreni sonrasında değerini takdir edebildiği merhum 6309'un 1954'de doğumu da bulanık bir paradoks gibi görünüyor ve iyice netleşebilmesi için, "karma ekonomi" adı verilen ütöpik - eklektik ucubenin tarihi geçmişi Oe politik temelini didik didik eşelenmesi gerekiyor: ama, ne yazık ki bu da bizim işimiz değil.

BRİFİNG: KOZLU GRIZU FACIASI

Kozlu'da 3 Mart 1992 günü yaşanan grizu faciası sonrasında, Odamız, Ankara'daki mühendis ve mimarları bilgilendirmek amacıyla "Kozlu Grizu Kazası" konulu bir brifing düzenledi.

Odamızın Menekşe Sokak'taki lokalinde 14 Mart 1992 günü saat 14.00'de gerçekleştirilen ve mühendisler, mimarlar, maden mühendisliği öğrencileri ile konuya ilgi duyan diğer vatandaşlardan oluşan 200 kadar bir dinleyici topluluğunun başından sonuna kadar büyük bir ilgiyle izlediği brifingde, Şubemiz'in Eski Bşk. Enver Karaçam, TTK İş Güv.

Dairesi Bşk. Yrd. Recep Danacıoğlu, İncir Harmanı İşit. Emniyet Müh. Sertaç Kurt ve facia anında yeni bir kazı teknolojisini Kozlu'daki adaptasyon denemelerini yönlendiren Macar meslektaşlarımıza ocakta kılavuzluk ederek canlarını kurtarmalarını sağlayan Kartiye Müh. Sadık Yücel konuşmacı olarak görev üstlendiler. Konuşmacıların dışında, Havza'ya uzun yıllar hizmet veren diğer deneyimli üyelerimiz de konuyla ilgili görüş ve yorumlarını belirterek Brifing'e katkıda bulunarak bilgilendirme etkinliğini zenginleştirdiler.

H.Ü. Maden Mühendisliği Bölümü'nde ve A.Ü. Basın Yayın Yüksek Okulu'nda Kozlu Faciası Konusunda

Yapılan Toplantılarda Odamız Öğrencilere Bilgi Aktardı

Facianın ardından sansasyon fırtınasının tozu dumanı içinde boğulan kamuoyu, gerçeği öğrenebilmek için yoğun çaba sarf etmek zorunda kaldı. H.Ü. Maden Mühendisliği Bölümünün öğrencileri Ankara'da ilk olarak bu duruma örgütlü bir müdahalede bulundular, öğrenciler Odamıza gelerek "basının ve ilgili, ilgisiz herkesin facia hakkında ahkâm kesmesine karşılık, uzman kuruluşların sesinin duyulmadığı" gerekçesiyle facia ile ilgili gerçekleri öğrenmek amacıyla bir toplantı düzenleyeceklerini ve konuşmacı olarak da Odamızın katılmasını istediklerini bildirdiler.

Bu isteğin ardından, 10 Mart 1992 günü yapılan toplantıya TMMOB Y.K. Üyesi Tayfun özslü konuşmacı olarak katıldı. Daha sonra A.Ü. Basın Yayın Yüksekokulunun öğrencileri de aynı amaçla bir toplantı düzenlediler. 20 Mart 1992 günü gerçekleşen bu toplantıya da konuşmacı olarak katılan ve her iki toplantı da, öncelikle, Kozlu ocaklarının izometrik planları üzerinde teknik bilgi vererek olayı ve boyutlarını öğrencilere açıklamaya çabalayan T.özslü, öğrencilerin sorulan doğrultusunda yapılan tartışmalarla konuya açıklık getirilmesini hedeflerken, kendilerine önce basının sansasyonel, gerçek dışı ve hedef saptırıcı yorumlarına boşvermelerini ve soruna teknik mantıkla yaklaşmalarını salık verdi.

Zaman zaman T. Özslü ile öğrenciler arasında hararetli ve hiddetli tartışmalara da sahne olan ve 100'er öğrenci tarafından izlenen toplantılarda sorulan sorular genel olarak şunlardı:

Patlama nasıl meydana gelmiştir? Çok gelişmiş olduğu beyan edilen erken uyan sistemi ne kadar gelişmiş bir sistemdir? Bu sistem nasıl çalışmaktadır? Patlama nasıl bir etki yaratmıştır? Ocakta grizu oranı

yükseldiğinde tahliye mümkün müdür? TTrC'nın yaşadığı idari ve yönetsel sorunlar nelerdir? Ocakların verimliliği ve verimsizliği ile ocakların kapatılması yönündeki düşünceler nasıl değerlendirilmelidir?

BU KAZMANIN SAPI, ŞİMDİ NOLACAK?!

Grizu *mffip*, nasıl patlar?

"Ankara'dan yazan okurumuz Engin TaMy, "Orhai nedir, grizu panama" nasıl oluşur?" diye soruyor.

Okurumuzun sorusunu 10 Müh. Fak. Jeoloji Bölümü Başkan Yardımcısı Doe. Dr. Semti Ulakoğlu yanıtlıyor:

"Kömür tabakaları arasında zamanla metan gazının oluşması, CH4, bu gazın sıkışması ve kazı sırasında herhangi bir nedenle (kazmanın sapının sıkışması durumunda metan gazının bulunduğu bölgeyi yıkması, gazın havaya karışması ve kazmanın ucundan çıkan kıvılcımın alevlenmesi) ateş alması sonucu grizu patlaması oluşur. Diğer bir deyişle, tek bir nedenden ötürü değil de, bir çok parametrenin bir araya gelmesi sonucu oluşur patlama, öncelikle, metan gazının sıkışmış olması gerekir. İkinci olarak kazmanın delik açması gerekir. Üçüncü olarak da kazmanın ucunun kıvılcıma neden olması, bir lambanın devrilmesi gibi alevlenmeye sebebiyetlenecek bir dış etkenin bulunması gerekir,

TUNÇBİLEK'DEKİ MADEN MÜHENDİSLERİNİN KOZLU FACİASINA TEPKİSİ

Tunçbilek'te çalışan meslektaşlarımızın Kozlu faciasına tepkileri üzerine Odamıza çektikleri telgraf ve konuyla ilgili yazışmalar aşağıda aynen verilmiştir.

**Odamıza Gelen
Telgraf...**

Maden Mühendisleri Odası Yönetim kurulu
Selanik Cad. 19/3 06650 Kızılay-Ankara

19.3.1992

Zonguldak Kozlu yeraltı ocağındaki grizu patlaması ile ilgili olarak TV, basın ve kamuoyundaki gösterdiğiniz duyarsızlığı Tunçbilek'te çalışan maden mühendisleri olarak kınıyoruz.

Hicabi ESEN, Selim ŞENKAL, Abdullah AKÖZEL, Sadık-ÖZERDEM, Fatih TAŞKIN, Cengiz KAYA, Maksut FİLORİNALI, Cem ŞENSÖĞÜT, Metin ÇİFTÇİOĞLU, Mehmet AYTAÇ, Abbas DEMİRYÜREK, Teoman ÇATAL, Hüseyin AĞAÇLI, Erdal İNEL, Orhan PATIR, İlhan CAN, Tuncay ATAKURU, Ahmet ALSAÇ, Mustafa CIRIK, Hadi ÖZDEMİR, Paşa KAYA, Murat ÖVEN, Recep ÇELİK, Soner ÖĞRETMEN, Melih DUYGUN, Mustafa İNCE, Mehmet TAŞKIN, Selahattin ŞAHİN, Ahmet GİTMEZ Mustafa ÇOKUSLU, İbrahim Remzi ÇOLPAN, Hüseyin ERGÖÇÜN, Nurettin ŞENSÖĞÜT, Necdet DESTANOĞLU, Tamer SOYTÜRK, Ramazan AKTAŞ, Atilla TUNCAY, Abdullah ÖCZAN, Nurettin ÇETİNKAYA, Mustafa BİLGİÇ, Haldun KATIPOĞLU, Ersin YAVUZSEN, Ahmet SÖNMEZ, Turan ZENGİN, Ali ARSLANOĞLU.

Sayın: Tuğyan AHISKA Ankara: 24.3.1992
TMMOB Maden Mühendisleri Odası Sayı : (DN-900)184
TKİ Garp Linyitleri İşletmesi
Müessesesi Temsilcisi
Tavşanlı /KÜTAHYA

Bölgemizde bulunan mühendis arkadaşlarımızın göndermiş olduğu, Kozlu'da meydana gelen grizu patlaması ile ilgili TV, basın ve kamuoyundaki gösterdiğimiz duyarsızlığı kınama telgrafi Yönetim Kurulumuzca ilgi ile karşılanmıştır.

öncelikle göstermiş oldukları tepkiye teşekkür eder, ilgilerinin bundan sonrada eksilmeden devam etmesini dileriz.

Olay 3 Mart 1992 tarihinde saat 22.00 sularında öğrenilmiş Yönetim Kurulu üyelerimiz Oda'da toplanarak Zonguldak'a hareket etmişlerdir. Sabah saat 04.00 sularında olay yerine ulaştığımız Zonguldak Şubesi Yönetim Kurulu ile bir araya gelinerek olayla ilgili bilgi alınarak 04.03.1992 tarihinde saat 11.00 civarında konuya ilişkin ilk basın açıklaması yapılmış basında da geniş ölçüde yer almıştır.

Olay mahallinde yaşanan şaşkınlık ve kaosun giderilmesi, basına çelişkili demeçler verilmesine müdahale edilmiş, kurtarma çalışmalarını yürüten teknik komisyona katılma kararı alınmıştır. 06.03.1992 tarihinde son gelişmeler üzerine yeni bir basın açıklaması yapılmış; bu süreç içerisinde de Odamız bünyesinde olayın tetkik edilmesi yönünde bir çalışma grubu oluşturulmuştur.

Olaylar sırasında Ankara'da bulunan bir grup Yönetim Kurulu arkadaşımız tarafından ülke ve dünya basınına açıklamalarda bulunulmuş, konuya ilişkin gerekli bilgiler verilmiştir.

Ankara'da değişik kuruluşlarda, derneklerde ve okullarda konuya ilişkin bilgilendirme toplantılarına ve panellere konuşmacı olarak katılmıştır.

12 Mart 1992 tarihinde Star 1'de düzenleneceği açıklanan Açık Oturuma katılınması yönünde başvuruda bulunulmuş, yazılı olarak fax ile iletilen yazımıza yanıt alınmamıştır. Bu gelişmeler basın açıklaması ile basına duyurularak Star 1 TV kınanmış ve açıklamamız 13.03.1992 tarihli Cumhuriyet gazetesinde yer almıştır.

Bu süreç içerisinde SHP Genel Sekreteri Cevdet Selvi ve

Genel Maden-İş Sendikası Başkanı Şemsi DENTZER ile toplantılar düzenlenerek konu ile ilgili olarak detaylı teknik bilgiler verilmeye çalışılmıştır.

14.03.1992 tarihinde de Odamız Zonguldak Şubesi tarafından Ankara'da 200 civarında üyemiz tarafından ilgi ile izlenen olayla ilgili bir brifing verilmiştir.

Brifing sunacak arkadaşlarımızın programı bir gün önceden belli olduğu için, temsilciliklerimize ulaşamamıştır.

Konuya ilişkin dokümanların bir kısmı ekte sunulmuştur.

Konunun, telgrafta imzası olan arkadaşlarımızın bilgisine sunulması için gereken işlemlerin yapılmasını rica ederiz.

Saygılarımızla.

Asım KUTLU ATA
Yönetim Kurulu Başkanı

Sayın Asım KUTLU ATA,

Zonguldak-Kozlu'da meydana gelen grizu patlaması olayı ile ilgili olarak gönderdiğiniz telgrafa karşılık bizi aydınlatan yazınızı aldık.

Öncelikle, eleştirimizin yıkıcı değil yapıcı olduğuna inandığımızı belirterek, Odamızın Zonguldak-Kozlu'da meydana gelen grizu patlaması olayı ile ilgili yaptığı girişim ve faaliyetlere teşekkür ederiz.

Zonguldak faciası; yarattığı hasarın boyutları ve can kayıplarının çok fazla olması nedeniyle Dünya Madencilik Faciasının en büyüğüdür. Acımız sonsuzdur. "Yıllardır çığ gibi katlanan ihmallerin aslı ve gerçek sorumluları"ni çok iyi açıklayan 16. sayılı Madencilik Bülteni şu gerçeği ifade ediyor:

Maden Mühendisleri Odası her zaman yaratıcı ve profesyonel olarak güncelliğini yitirmeden işlevini yürütmelidir.

Kaybettiğimiz madenci ailelerine, yakınlarına ve Türkiye'de çalışan tüm madencilere baş sağlığı ve sabır diliyoruz.

Saygılarımızla,
Tunçbilek'te çalışan
46 Maden Mühendisi

MADEN MÜHENDİSLİĞİ EĞİTİMİ SIRASINDA BİZE ÖĞRETİLENLERİ YETERLİ VE DİRAYETLİ BİR BİÇİMDE UYGULAYABİLİYOR MUYUZ?!...

Okul sralarında dirsek çürütürken, oldukça kalın, dik, gazlı, kendiliğinden tutuşmaya elverişli ve şiddetli tektonizmaya uğramış bir taşkömürü damannın, desandan bir genel istihraç sekansıyla göçertmeli olarak işletilmesinin uygun olacağı yönündeki görüşümüz belgelenseydi, herhalde, çaka çaka başımız döner ve mühendislik diplomasını ancak rüyamızda görebilirdik. Oysa ki şimdi, böylesine sakat bir yöntemle işletilen bir kartiyeyi (ve hatta bir müesseseyi) gayet normalmiş gibi yönetebiliyoruz. Zamanla, en ekonomik ile en güvenli ekstremler arasındaki bir optimum noktada maden çıkartıp işleme misyonunu üstlenmiş üretken bir beyin olmaktan çıkıp, irrasyonel ve anarşik bir üretim mekanizmasının dişlisi veya motoru gibi sıradan bir elemanına dönüşüyoruz. **Bu uğursuz dönüşüm kader değildir ve bizler de bu zilletle ilânihaye katlanmak zorunda değiliz.**

Neredeyse üç yıldır, Havza'nın "...kapatılamaz, kapatamazlar, kapattırmayız, kapatılmamalıdır, vs." gündemini görüştüğümüz halde, 1992 Mart'ındaki gelişmeler üzerine Kozlu'nun ocaklarını kendi irademiz ve ellerimizle **de facto** olarak kapattık. "Kapatma" trajikomik bir biçimde bizzatıhi kendimize nasip oldu. Bu paradoksun üzerine önemle eğilmek ve ayrıca, "... düzeninin kurbanları, siyasi iktidarların suçu, onyıllardır çığ gibi biriken ihmaller, vs." gibi meşru savunma hamlelerinin ardından, kendi kendimizle bazı vicdanî hesaplaşmaları da başlatmak durumundayız.

EĞER, onyıllardan bu yana yüzmilyonlarca ton taşkömürü çıkartılan ve-karakteristikleri de hepimizin malûmu olan bir havzada:

-Uzun ve orta vadeli planlamalar yapılmıyor ve kısa vadeli olanlarda da maden mühendisleri söz ve karar sahibi olamıyor,

-19 yaşındaki çocukları -bellerindeki tele bağlı 50 kg'lık sarmalan, ayna ile domuzdamı safının arasından ve oluğun üstünden aşırıp, ustasına iletmek amacıyla- binbir cambazlıkla- boğuşturacak ölçüde emekyogun bir tarzda çalışıldığı halde, 200 m aralıklı anakatlar, 100'er m'lik anakatlar ve 300 m'lik uzun ayaklar oluşacak biçimde ocak dizayn ediliyor,

-Emekyogun çalışıldığı halde, 5-6 km²'lik alanlara yayılacak ve dip ile baş arasında 1 km'lik uçurumlar oluşturacak kadar yatay ve düşey dağınıklıkta bir işletme sürdürülüyor,

-Çok şiddetli bir tektonizmaya uğrayarak "adeta kmk bir oto camı"na dönen ve kendiliğinden tutuşmaya da elverişli olan damarlarda çalışıldığı halde, ilerletimli uzunayaklar hazırlanacak panolar dizayn ediliyor ve üstüne üstelik, buralar zaman zaman ters ve seri olarak havalandırılıyor,

-Karbonifer Serisi içinde otuzküsür adet "prodüktif damar" bulunduğu halde, çalışmalar, çoğu zaman Çay, Acılık, Sulu, Büyük, vs. gibi kalın birkaç damarda yoğunlaştırılıyor,

-Azamî eğimde tutulamayan uzunayaklar, iki kazı vardiyasında komple bir have dövülemediği gibi, kaçak sarma çalışılması sonucunda oluşan düzensiz havelerle deforme oluyor ve normal tertip haveler de doğru düzgün açılmayarak domuzdamcılara angarya yükleniyor, -

-Oldum olası "hedef tahtası" edilen kalın damarlar da tek kat ayak çalışılarak, tavana lağım atılıp arkadan kömür çekiliyor,

-Ani degajdan sabıkalı damarların pano hazırlıklan esnasında iskandilli ilerleme yapılmıyor,

-Kalıcı, geçici ve özel tahkimat zamanında ve yeterince yapılmıyor,

-Ramble ve tahkimat malzemesi zamanında ve eksiksiz olarak ikmal edilemiyor,

-Nakliyat işleri plansız ve dezorganize olarak yürüyor ve anoyollar yeterince tamir, tarama ve bakım görmüyor,

-Alangur başlarına karakol ve diplerine de niş yapılmıyor,

-Grizulu panolarda alevsizedirmez nitelikli makina-donatım kullanımı ihmal ediliyor,

-Gaz, toz, göçük, karanlık, su, gürültü, cehalet, vs. gibi bir sürü illet ile mücadelede aciz kalınıyor,

VE GİDEREK KANIKSANMAYA BAŞLANAN BU TUR NEDENLER YÜZÜNDEN İNSANLAR ÖLÜYOR İSE, kabahati birazcık da kendimizde aramızda gerekmez mi?! Başkalarına çuvaldızı habire dürterken, iğneyi de kendimize dokundurmanın zamanı artık gelmedi mi?!...

Kendi aramızda üçlü-beşli gruplar halinde ve hafif sesle yıllardır yakınıp duruyoruz. Ancak, sesimizi yükseltmemiz; olumsuzluklara karşı örgütlü bir tavır takınmıyor ve noksanların giderilmesindeki kendi sorumluluk payımızı gündeme gelince susup kalıyoruz. Madencilik bilim ve teknolojisini, "amme menfaatleri" doğrultusunda hayata geçirmeye bizden başka hiç kimse ehil ve yetkili olmadığı halde, yetkilerimizi kullanmak için bir türlü girişime geçemiyoruz. Hal böyle olunca da "Böyle gelmiş; böyle gider." teraneleriyle uygun adım yola devam ediyoruz.

Bütün olup bitenlere rağmen, bu teraneleri halâ dinlemek yakışık alır mı?! Artık, biraz daha müdahaleci, iradeci, tayin edici, konuşkan, girişken, rahatsız, aykırı ve belki de birazcık ütopyacı VE HATTA BİRAZ DA RADİKAL olmak gerekmiyor mu?!... .

MADENCİLİK *Bülteni*

TMMOB Maden Mühendisleri Odası Adına
Sahibi ve Sorumlu Yönetmeni: Alpaslan ERTÜRK
Yönetim Yeri: Selanik Cad. 19/3 Kızılay-ANKARA
Tel: 425 10 80-417 52 90

* Ayda bir yayınlanır.

*Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

*Yazılardaki görüş ve düşünceler yazarlarına aittir. Odayı ve bülteni sorumlu kılmaz. Yazarlara ücret ödenmez.

Dizgi-Mizampaj: Duyan Yayıncılık Tel: 417 15 59

Baskı :Ankara Yıldız Matbaacılık Tel: 341 15 27